

Filosofie v Novém Zákoně

David Floryk

Slovo „*filosofie*“ se v Novém zákoně vyskytuje pouze jednou, a to v textu Koloským 2,8:

Ať vás nikdo neodvede jako zajatce skrze filozofii - prázdný svod podle tradice lidí, podle žvlů světa, a ne podle Krista.

(*Nová smlouva*, Překlad KMS, Praha 1994)

Zdá se, že tomuto verši a varování v něm obsaženému můžeme rozumět trojím způsobem:

1. „Filosofie“ jako svod

Verš můžeme chápat jako varování před některým z mnoha filosofických systémů, založených na „tradici lidí“ a „na principech tohoto světa“, např. před gnostickými spekulacemi, které ve své době skutečně byly pokusem pro některé křesťany Pavlovy doby.

Do této souvislosti snad může náležet např. fascinace mnoha soudobých teologů novověkou filosofií, v důsledku čehož ovšem podkopávají svými pravdu relativizujícími stanovisky stabilitu biblického učení.

2. „Filosofování“ jako svod

Textu můžeme rozumět také jako varování před jakýmkoliv „*filosofováním*“, přičemž na otázku, co tím vlastně Pavel myslel, odpovídají různí křesťané různě - otázka se totiž týká role, jakou v křesťanově životě připisujeme rozumu.

Jako křesťané víme, že tím, co nás přenáší ze smrti do života je „naše víra“ (*1.Jan 5, 4-5*), nikoliv „naše filosofie“. Bible se netají tím, že jisté věci jsou rozumu nedostupné. A platí rovněž Pavlova slova, že evangelium je bláznovstvím světu (*1.Kor 1,18*), že přirozená, tělesná mysl nechápe, ba nemůže chápat, věci Božího království, neboť je jim nepřátelská.

Zdá se tedy biblicky legitimní odmítat „filosofování“, pokud jím má být lidské „rozumování“ či racionalistické mudrování, jež odvádí od důvěry v Hospodina.

Znamená to však, že Bible staví rozum a víru proti sobě? Že snaha o předkládání logických argumentů či dovolávání se rozumového úsudku je nadbytečným a zavádějícím filosofováním?

Má snad pravdu soudobá filosofie, když považuje křesťanství za pouhý mýtus, jehož Bůh není rozumem poznatelný a tudíž se o něm nedá racionálně diskutovat?

Je v právu liberální teologie, když nás ujišťuje, že spor s novověkým myšlením už urovnala kompromisním prohlášením, že víra a rozum, víra a historie, víra a věda nemají navzájem nic společného?

Spor víry a rozumu, toto napětí mezi „Athénami“ a „Jeruzalémem“, provází křesťanství od jeho vzniku. Hledat řešení znamená balancovat na tenké hraně a vystavovat se dvojímu nebezpečí:

Jednou krajností, nutno říci, že pro charismatické kruhy obzvláště přitažlivou, může být rádo by duchovní podceňování rozumu, kdy jako „filosofování“ se snadno onálepkuje jakýkoliv náročnější myšlenkový výkon. V horším případě je tak mnohdy vyhoštěno z křesťanovy mysli jakékoliv kritické myšlení - a ještě je to považováno za přednost.

Opačným pokusem, běžným spíše v tradičních kruzích, může být pokusem činit z filosofie „kontrolora jízdenek do nebe“ ⁽¹⁾.

Bylo by však trestuhodným zjednodušením odložit věc s tím, že pravda je někde mezi. Spíše si lze vypomoci slovy básníka, že „křesťanství je nadlidský paradox, v němž dvě protichůdné vášně planou spolu“ ⁽²⁾.

Ano, rozum není schopen vše pojmout, což ho ovšem nijak nesnižuje. Člověk přece není svým životem postaven před alternativu filosofovat – nefilosofovat. V důsledku své přirozenosti může jen filosofovat,

a to buď dobře nebo špatně. Řešení vlastního problému je již samo o sobě filosofií. Filosofie totiž není záležitostí poznání, nýbrž porozumění. A porozumět znamená uspořádat věci, které jsou známé ⁽³⁾.

Křesťanem se nemůže stát nikdo, kdo nepochopí, co křesťanství říká, nikdo nemůže uctívat Boha, o kterém nic neví. Poznání tedy v jistém smyslu předchází víru. Proto výzva k jednání (např. k pokání) může přijít až poté, co člověku poskytneme náležitý racionální základ a zprostředkujeme mu porozumění.

Než je člověk připraven stát se křesťanem, musí získat správné chápání pravdy. Vždyť naše představa pravdy výrazně ovlivní naše chápání toho, co znamená státi se křesťanem.

Výraz „přijmout Krista jako svého Pána a Spasitele“ může totiž znamenat cokoli - pokud beze zbytku nevyjasníme, co máme na mysli. Státi se křesťanem neznamená bez rozmyslu přitakat, slepě skočit do tmy, bez důvodů, prostě „jen uvěřit“. Zdá se vám to být rozumařské? Vskutku, řečeno slovy velkého evangelikálního teologa Francise Shaeffera, tvrdit, že pravá víra je jedině ta, která v Boha věří na základě poznání, znamená říkat něco, co v církvi dvacátého století může způsobit výbuch ⁽⁴⁾.

Ano a opět: problém není v *poznání*, problém vězí v *porozumění* a jeho důsledcích: „To, co může být o Bohu poznáno, je (lidem) zjevné, Bůh jim to přece zjevil. Jeho neviditelné znaky, totiž jeho věčná moc a božství, jsou přece od stvoření světa jasně vidět, když lidé přemýšlejí o jeho díle, takže nemají výmluvu.“ (Řím 1,19-21). Problém lidí podle apoštola Pavla není v tom, že by příliš přemýšleli, nýbrž v tom, že „poznali Boha, (*ale*) neoslavovali ho jako Boha, ani mu nebyli vděční“. Možná právě přemýšleli příliš málo, někteří možná vůbec... „Prohlašují se za moudré, ale stali se blázny.“

Tedy: špatně „filosofovali“, nebyli schopni či ochotni správně porozumět tomu, co poznali a vyvodit z toho logické závěry, založili své porozumění na tradicích lidí, na živlech světa, nikoliv na Pravdě - a jejich filosofie se stala jen prázdným svodem.

Tyto verše z listu Římanům nás zároveň přivádí ke třetí rovině možného výkladu Kol 2,8, a to:

3. „Záliba v moudrosti“ jako svod

Verš totiž můžeme vykládat i volněji - nahradíme-li řecké slovo „filosofia“ významem, který toto slovo původně mělo, to jest „záliba v moudrosti“, nabude ono varování zvláštního výrazu: *Ať vás nikdo neodvede jako zajatce skrze lásku k moudrosti, nebo: ať vás nesvede záliba v moudrosti.*

Může se láska k moudrosti, k níž přece samo Písmo vybízí, státi svodem? Žel, Bible i lidská zkušenost potvrzují, že to možné je. A to tehdy, stane-li se pro filosofujícího láska k moudrosti podstatější, než láska k samotnému Bohu. Neboť jen jemu samotnému má patřit naše nejvyšší láska, Jeho jsme povoláni milovat celým srdcem, celou duší a celou myslí (Mat 22,37).

Poznámky:

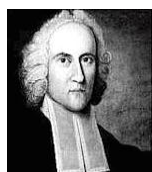
(1) Ravi Zacharias: Skutečná tvář ateismu, str. 136, Návrat domů 1998

(2) G.K. Chesterton: Ortodoxie

(3) Antony Kenny: Tomáš o lidském duchu, str. 13, Krystal OP 1997

(4) Francis Shaeffer: Ten, který je skutečností, str. 129 a násl., Návrat domů 1992

David Floryk je starším Křesťanského společenství v Ostravě, kde žije a pracuje. Profesí stavební technik, srdcem filosof. Věnuje se kázání a vyučování, sní o obnově církve, která bude „sloupem a oporou pravdy“ (1.Tim 3,15). Píše komentáře k aktuálnímu dění, publikuje v křesťanském i sekulárním tisku; pokouší se o rehabilitaci autentického konzervativního smýšlení. Je šéfredaktorem dvouněsíčníku Konzervativní listy, vydávaného ostravským Konzervativním klubem (www.konzervativniklub.cz).

INSTITUT
JONATHANA
EDWARDSE